

Cvičební řád pro pěchotu.

(Předneseno v kursu pro záložní důstojníky v Praze, v listopadu r. 1923.)

Všechny armády musily po válce upravití cvičební řády, které již za války byly doplňovány a nahrazovány množstvím zatímních instrukcí, vydávaných postupně podle pokroku výzbroje a tím pozměněné taktiky. Tyto instrukce mívaly velkou cenu, neboť byly jaksi odleskem současných operací a vyvíraly přímo ze živé zkušenosti válečné. Hned po skončení války se projevovala snaha, aby tyto zkušenosti, vložené v různá nařízení, byly kodifikovány, a aby byly upraveny cvičební řády, které byly již před válkou mnohdy zastaralé. Tím způsobem vznikly nové předpisy, najmě nový cvičební řád pro pěchotu, naplněný zkušenostmi, které byly těžce vykoupeny za čtyři léta války.

Poněkud jiná byla situace armády čs., neboť tato armáda neměla žádné minulosti a žádné tradice. Upravití předpisy — a ovšem i cvičební řád pro pěchotu, o kterém dále mluvíme — bylo proto velmi obtížné. Bylo třeba naléztí základnu, na které by bylo lze stavěti, a bylo nezbytné navázati na nějaký cizí předpis. Vše vedlo nás k tomu, abychom si vybrali předpis francouzský a přizpůsobili doktrinu vítězné armády zvláštním potřebám své vlastní armády. Avšak v době, kdy již bylo naléhavě potřebí čs. cvičebního řádu, nebyl ještě vydán francouzský válečný předpis; vyšel až 1. února r. 1920. Neměli jsme nic, než jednotlivá nařízení, která vyšla za války, a t. ř. příručku pro velitele čet pěchoty (Manuel du chef de section d'Infanterie), která však ve zhuštěné formě obsahovala všechna hlavní ustanovení reglementární.

¹⁷⁾ Velitel generál Laignelot: pluky 150., 161., 251.

¹⁸⁾ Velitel generál Mordacq: pluky 38., 86., 408.

¹⁹⁾ Brigáda byla naložena dne 31. prosince v Darney a přes Padovu přijela do Prahy dne 10. ledna 1919. Bylo jí užito při obsazení Těšínska (v únoru), pak na Slovensku (v červnu a červenci) proti bolševíkům Bely Kuna. Dne 4. srpna vrátila se do Prahy — a odpočinula si.

Jest vám známo, že se všechna doktrína francouzské pěchotní taktiky zakládá na zásadě t. ř. bojového hloučku. Tato zásada jest dnes již známa všem čs. důstojníkům; v roce 1919 nebyla však ještě uznávána a pochopena, a podnítila proto řadu diskusí. Nebyla uznávána, poněvadž čs. pěchota neměla ještě lehkých kulometů, které jsou základní podmínkou pro ustanovení bojového hloučku. Bez nich nelze na cvičišti očividně ukázat, že bojový hlouček má naprostou převahu nad každým jiným způsobem organizace pěchoty. Kulomet Schwarzlosův, ač byl poněkud upraven v t. ř. lehký kulomet, nevyrovnal se kulometu systému Chanchatova; nebyl na př. tak lehký, aby se ho mohlo vhodně používati v obtížném terénu a v pohybné válce vůbec, v které se kulometník často přemísťuje.

Aniž viděli v boji pracovati skutečně lehký kulomet a snad ani kulomet Schwarzlosův, pokládali někteří důstojníci za výhodnější převzítí bojový způsob německý, oddělití lehké kulometry od ostatních pěšáků a utvořit tak zvláštní čtyři kulometné vedle čet obyčejných pěšáků, nebo jinak řečeno — rozdělití pěchotu ve dva sledy, sled palby a sled pohybu. Znenáhla však ubývalo těchto důstojníků, neboť se uplatňovalo přesvědčení, že lze kulometry odlučovati od pěšáků jen teoreticky, a že se v terénu, v boji jednotky pěchotní míchají a bojují společně; bylo uznáno, že nelze utvořit v boji zvláštní sled palby a zvláštní sled pohybu nebo útoku, že samočinná zbraň je skutečně zbraní nejdůležitější, kolem které a pro kterou ostatní pěšáci, vyzbrojení puškou, bojují a manévrují.

Myslím, že již téměř všichni porozuměli zásadě bojového hloučku a že jsou o její hodnotě přesvědčeni. Avšak, opakují, v roce 1919 nebylo tomu tak, a to vysvětluje, proč prozatímní předpis „Vo“, náš první cvičební řád pro pěchotu, narazil tu a tam na odpor, a proč bylo dosti nesnázi při zavádění tohoto předpisu. Pravda, tento cvičební řád nebyl zcela dokonalý, a nemohlo býti ani jinak, vymyslíme-li se do doby, v které byl vydán. Pěchota se právě organizovala, a zvláště výzbroj pěchoty byla zcela nedostatečná. Předpis „Vo“ ztotožnil tedy bojový hlouček s poločetou. Ta měla 20 mužů a byla rozdělena ve dvě družstva po 10 mužích: jedno družstvo kulometné, druhé složené z jednotlivých střelců. Četa měla tedy dvě poločety nebo — jinak řečeno — dva bojové hloučky. Jelikož však byla výzbroj nedostatečná, a nebylo proto lze přidělit každé poločetě jednu samočinnou zbraň, nezbývalo než řešiti problém kompromisně a zříditi v rotě 3 čety jen ze střelců a jen jednu četou vyzbrojenou dvěma lehkými kulometry. Předpis „Vo“ se pak snažil v úvodu k 3. dílu (Výcvik roty) dokázat, že toto složení roty nemusí býti nikterak v rozporu se zásadou bojového družstva, a předpisoval, že obsluha kulometu může býti, bylo-li by třeba, přidělena určité četě, aby tak vznikl úplný bojový hlouček, kterým se zabývají taktické předpisy Řádu. Každá z 6 poločet roty musila býti proto vycvičena tak, aby dovedla bojovati samočinnou puškou, kterou jí mohl přidělit velitel roty. Musela tedy býti úplně takticky vycvičena. Poločety se proto střídaly ve výcviku s jednou z obou kulometných obsluh roty.

Stav se poněkud zlepšil, když byly později rotě přiděleny tři kulometry Schwarzlosovy, a když tedy každá četa mohla dostati jeden kulomet pro své dvě poločety.

Ačkoliv vzbudil předpis „Vo“ značnou kritiku, přišel přece naší pěchotě vhod, neboť nebylo před ním nic jiného, než starý předpis

rakouský. Byl-li spíše příručkou než skutečným předpisem, poněvadž jen shrnoval všechna nezbytná nařízení, vykonal předpis „Vo“ přece svůj úkol a byl prvním důležitým stupněm vývojovým již proto, že zavedl zásadu bojového hloučku.

Avšak předpis „Vo“ mohl býti jen a jen prozatímní, byl pouze k tomu, aby poskytl potřebného času, aby mohla zvláštní komise sepsati definitivní cvičební řád. Úloha této komise nebyla však snadná, neboť otázka výzbroje pěchoty nebyla ještě rozřešena. Který lehký kulomet bude zaveden? Kdy dostane pěchota tuto novou zbraň, aby mohla konečně v boji a výcviku úplně uplatniti zásadu bojového hloučku?

A jaká bude konečná organizace roty, čety, družstva?

Bylo velmi důležité rozřešiti všechny tyto otázky, na sobě závislé. Zdálo se proto nezbytné, dáti pěchotě zároveň i novou výzbroj i nový předpis.

Avšak stojíme ještě dosud před značnou obtíží: nebylo doposud lze vyzbrojiti pěchotu novým lehkým kulometem. Tato otázka nemohla býti do dnešního dne rozřešena, poněvadž je třeba důkladně vyzkoušeti různé vzory zbraní, které do soutěže zaslali konstruktéři podniků „Madsen“, „Darne“, „Hotchkiss“, „Praga“, „Vickers“, „Lewis“, „Berthier“ a j. Čs. pěchota nemá však dosud samočinné zbraně, která by vyhovovala duchu moderního předpisu.

Tento nedostatek nesměl však zdržovati vydání konečného cvičebního řádu, bez zřetele k tomu, který vzor kulometu bude zaveden. Bylo skutečně již třeba se rozhodnouti a dáti pěchotě definitivní podklad organizační, aby se mohla cvičiti. Nebude snad zbytečné, podati přehled názorů v té věci; bude lze nahlédnouti do vývoje názorů a do povahy otázek, na které si předpisová komise musila odpověděti. Dvě hlavní otázky uplatňovaly svůj vliv na porady komise, jednak otázka organizace a početních stavů, jednak otázka výzbroje ve vši své vleklé krizi. Bylo sice definitivně rozhodnuto přijmouti organizaci roty ve 4 čety a zříditi bojových hloučků co nejvíce, aby se tak rotě zajistila co největší palebná mohutnost, — jak však uplatniti takovou organizaci? Nezbyvalo než zavésti přechodnou organizaci, a tu se někteří domnívali, že bude nejlépe vydati opět jen prozatímní předpis, než bude rozřešena otázka výzbroje. Mínili, i kdyby byl již určen definitivní vzor lehkého kulometu, že bude musiti organizační oddělení hlavního štábu se zřetelem na rozpočet a na výrobu zbraní vydávati nové zbraně postupně, a že dlouho potrvá, než bude ukončeno úplné vyzbrojení. Rozdaly by se prý každé rotě nejdříve 3 lehké kulometry, později 9 kulometů. Tento poslední počet zdál se jakousi první etapou ve výzbroji pěchoty, po které by bylo dosaženo konečného stavu doplněním počtu kulometů na 12 u každé roty. Tato úvaha vedla k myšlence organizovati rotu s 9 kulometry ve 3 čety o 3 družstvech. Mělo by tedy družstvo 15 mužů. Kromě toho se uvažovalo, nebylo-li by výhodné rozdělit toto družstvo ve 3 roje po 5 mužích; jeden roj střelecký s lehkým kulometem a 2 roje úderné. K tomuto rozdělení dospělo se takto:

Jádrem družstva jest lehký kulomet s příslušnou obsluhou. Její početní stav je však omezen; nelze zvětšovati určitý počet, má-li obsluha kulometů zůstatí pohyblivá a málo viditelná, nelze ho však příliš zmenšovati, má-li býti zajištěno zásobování střelivem. U francouzské pěchoty má obsluha 6 mužů, může snad býti také jen 5 mužů, avšak již jako minimum, neboť zmenšovati počet nosičů

munice jest nebezpečné a neposloužilo by nikterak, kdybychom u zbraně samé neměli dostatek munice. Pro kulomet potřebujeme střelce, který je zároveň velitelem, potřebujeme nabíječe a nejméně tři nosičů nábojů. Když jsme tedy pro obsluhu kulometů určili 5 mužů, zbývá nám jich ještě 10 pro skupinu granátníků a úderníků. Avšak obě skupiny, jak kulometná, tak i granátníko-úderná, měly by býti stejné, aby je bylo lze účelně vřaditi do tvaru semknutého, a se zřetelem k vnitřní službě v četě; jinak bychom manévr čtyř komplikovali nevhodně. Francouzské družstvo má dva roje po 5 mužích, poločeta podle předpisu „Vo“ měla 2 družstva po 10 mužích, a tak vznikla myšlenka, že družstvo o 15 mužích má mít 3 roje po 5 mužích.

Tato myšlenka získala při svém vzniku některé důstojníky; družstvo tří takových rojů zdálo se výhodné a způsobilé pro bojové úkoly. Kulometný roj zdál se skutečně výhodně orámován dvěma roji údernými. Avšak po důkladnějším zkoumání bylo toto řešení zamítnuto; uznalo se, že střelecký roj o 5 mužích jest příliš slabý, a poznalo se, že by zřízení dalších dvou úderných rojů komplikovalo organizaci, že by bylo třeba rozmnožiti nižší poddůstojníky, a že by tak vznikl příliš ztrnulý způsob boje družstva. Řešení to však zamítnuto hlavně proto, že by se v zápětí zmenšil počet družstev u roty.

Vůbec zdálo se nevýhodné vydati po předpisu „Vo“ zase jen předpis prozatímní, který by byl jistě přijat s nechutí, neboť by se poznalo, že tento předpis není nic jiného, než nové prozatímní opatření mezi stavem dosavadním a konečnou úpravou.

Náčelník hlavního štábu tedy správně rozhodl, aby definitivní cvičební řád byl vydán bez zřetele k otázce výzbroje. Ve snaze rozmnožiti co nejvíce počet kulometů, bylo za základ organizace přijato složení roty ze čtyř čet po třech družstvech.

Družstvo má 12 mužů a je rozděleno ve dva roje po šesti mužích; úprava ta vyhovuje válečné zkušenosti a využívá nejlépe početního stavu. Všechny části cvičebního řádu byly upraveny v duchu čs. národní branné moci a nejsou tedy pouhou kopií cizího předpisu.

Naše péchota dostane brzy osnovu výcviku a práce, hodnou své čilosti a zápalu do práce; doufejme, že přemůže záhy veškeré obtíže nedostatečné výzbroje.

Přehlédněme stručně úpravu a obsah nového cvičebního řádu pro pěchotu, který právě přezkoumávají vojsková tělesa a který bude záhy vytištěn.

Cvičební řád obsahuje, co musí velitel pěchoty věděti, aby vycvičil svůj oddíl technicky a dovedl vésti jej v boji; více nic.

Nenalezneme v něm zbytečných cviků a evolucí; předpis sám jest dosti objemný. Technický výcvik specialistů, na př. telefonistů, běžců, personálu pomocných jednotek jest obsažen v jiných předpisech, rovněž výchova tělesná, výcvik granátníkův a kulometníkův, jakož i výcvik střelecký.

Cvičební řád má 2 díly:

díl I.: Výcvik technický,

díl II.: Výcvik taktický (t. j. výcvik bojový).

Látka byla takto rozdělena podle pravidla, že je třeba technicky vycvičiti vojína i jednotku nejdříve v kasárnách a v terénu, a pak teprve že jim lze dávat taktické úlohy v nejrůznějším terénu, aby prováděli naučené cviky a pohyby vzhledem k úkolu, který dostali a vzhledem k nepřátelské situaci. Díl druhý obsahuje tedy osnovu

bojového výcviku jednotlivým vojínem počínajíc až po pěší brigádu. Při výcviku technickém je třeba zdůrazniti, že není totožný se starým cepováním, nýbrž že musí cvičitel spoléhat na dobrou vůli a inteligenci vojínovu. Cvičitel musí ovšem býti trpělivý a shovívavý, jak toho žádá demokratický duch armády. Tato metoda, vyzkoušená ve Francii, zavádí v poměru mezi velitelem a podřízeným vzájemný ohled a u podřízeného poslušnost — pochopení; nevychováváme vojíny k strachu před velitelem a k trpné poslušnosti.

Otázka cviků s puškou při výcviku jednotlivce vzbudila v předpisové komisi diskusi. Šlo o to, zdali se mají zachovati cviky „Na rámě zbraň!“ a „K počtě zbraň!“, či se mají cviky s puškou zjednodušiti na pouhé dvě polohy zbraně, zbraně u nohy a na řemeni, jak žádali důstojníci, kteří chtěli zjednodušiti výcvik co nejvíce.

Důvody pro toto zjednodušení byly tyto:

Moderní pěchota není již jednotně vyzbrojena puškou, nýbrž střelecký roj družstva má výzbroj i výstroj zvláštní. Na povel „Na rámě zbraň!“ položí zbraň na rameno jen část jednotky, totiž úderníci (tedy zbraně úderných rojů); ostatní podrží zbraň na řemeni. Zdálo by se tedy jednodušší, aby všechno mužstvo mělo zbraň na řemeni. Rovněž byl by dosti značně zjednodušen i výcvik. Někteří se mimo to obávají, aby nenabýly zbytečné důležitosti cviky se zbraní a cviky okázalostní, jak bývalo dříve.

Důvody pro ponechání cviků „Na rámě zbraň!“ a „K počtě zbraň!“, důvody, které nabýly převahy, jsou: Cviky se zbraní jsou cenným prostředkem pro udržení kázně a výcviku. Čas potřebný k naučení těchto cviků není ztracen. Cvik „Na rámě zbraň!“ je stejně přirozený a užitečný jako cvik „Na řemen zbraň!“ Tento jest cvikem volným a nemůže býti snadno přeměněn v cvik naprosto pravidelný. Přitom však při všech otázkách přehlídek, defilování, vzdávání počty, jest výhodnější míti cviky, kterými se uplatňuje vzezření jednotky, a které jí dodávají chucu, než abychom zabředli do příliš velké ledabylosti.

Ostatně také francouzský cvičební řád zachovává tyto cviky, a důvody, které se zdály správné pro ně ve Francii, jsou správné i v republice československé. To neznamena nikterak, že by snad cviky se zbraní měly zabrat příliš mnoho místa v programu výcvikovém. Tyto cviky mají býti prováděny jen čas od času, a to vždy jen krátkou dobu, aby ovládal velitel mužstvo; netřeba jich zneužívat a mařiti jimi čas, kterého lze mnohem lépe využít i jinak.

Cviky pořadové, jichž počet byl velmi omezen, byly zachovány právě jen pro udržení pořádkové kázně; cvičitelé však je mají dáti prováděti s největší přesností. Všichni důstojníci, kteří se účastnili války, shodují se v názoru, že jsou tyto cviky nezbytné pro udržení soudržnosti a poslušnosti. Jsou tím důležitější, čím více podněcují různé moderní zbraně pěchoty a její bojové metody individuální iniciativu vojínovu. Nuže, je třeba, aby se tato iniciativa nezvrhla v nezávislost.

Kapitoly věnované cvikům střeleckým, byly pracovány úmyslně tak, aby byla definitivně odstraněna veškerá analogie mezi cviky střeleckými a cviky se zbraní. Toto zaměňování obou cviků zatěžovalo střelecký výcvik ještě z doby, kdy se zbraň nabíjela na 12 dob.

Činnost, kterou se uvádí střelec do polohy k střelbě, jak zaměřuje na cíl a jak spouští ránu, aniž porušuje zamíření, patří k čin-

nostem, které vyžadují největšího klidu. Bylo by špatnou přípravou k výstřelu zaujímatí posici k střelbě a nabíjetí s tou ráznou náhlostí, která přísluší cvikům se zbraní a ke které by cvičitelé i vojíní byli sváděni náhodnou podobností povelů. Proto cvičební řád odstranil ztrnulé polohy k střelbě i všechny příliš pravidelné pohyby, právě tak jako úsečné povely. Není jiné palby, než volná palba jednotlivcova.

Jak zacházeti s polním ženijním náčiním, patří také do výcviku jednotlivcova. Polní náčiní jsou nástroje, kterých používá voják neustále, a s kterými má tedy uměti zacházeti. Odborné pokyny v této příčině nebyly obšírněji rozvinuty, poněvadž budou obsaženy v předpisu o úpravě terénu.

Hlava III. první části zabývá se družstvem. Jemu třeba věnovati zvláštní pozornost, poněvadž je základem každého moderního cvičebního řádu, a poněvadž se jím liší moderní cvičební řád od starých cvičebních řádů předválečných.

Družstvo je základní jednotkou výcvikovou i bojovou. Víte, že je jeho jádrem střelecký roj s lehkým kulometem, t. j. samočinnou zbraní ne těžší než 10 kg. Toto jádro jest podporováno a chráněno rojem úderníků, vyzbrojených puškou a ručními nebo puškovými granáty.

Pojem bojového družstva vyplynul jednak ze zavedení samočinných zbraní přímo do řad pěchoty, aby byla zvětšena, z nevyhnutelného nátlaku nutnosti války, její palebná síla, jednak z nezbytnosti zřediti co nejvíce formace pěchoty, aby byly co nejlépe chráněny před dnešní mohutnou palbou nepřátelského dělostřelectva i pěchoty. Bojovou jednotkou pěchoty byl až do r. 1866 prapor, potom od r. 1870 rota, později četa; ve světové válce se jí stala poločeta o 20 mužích a posléze, když zkušenost z této války ukázala, že i taková jednotka jest ještě příliš těžkopádná a zranitelná, dospěl vývoj k novému zmenšení početního stavu základní organické buňky pěchoty, k bojovému družstvu o 10 až 15 mužích.

Kdyby byla bývala palebná síla pěchoty zvětšena co nejvíce, bylo by bývalo lze vyzbrojiti družstvo 10 až 15 mužů dvěma nebo třemi lehkými kulomety, a zříditi tedy jen střelecké roje o 5 nebo 6 mužích. Toto řešení nebylo by však lze prakticky provésti, poněvadž by nebylo lze zásobovati dostatečně střelivem tolik samočinných zbraní (24 až 36 u roty), a poněvadž je podle bojové praxe třeba určitého počtu vojáků, vyzbrojených puškou k ochraně roje střeleckého, k pátrání, k strážím, malým hlídkám, k spojení, k signálování a p.

Zkušenost tedy vedla k složení, které máme, t. j. k družstvu, obsahujícímu roj střelecký a roj úderný. Aby bylo družstvo vyrovnané a aby byl usnadněn jeho manévry, mají míti — jak jsme je viděli — jeho oba roje též početní stav. Základem je početní stav roje střeleckého, t. j. 5 nebo 6 mužů, a celé družstvo má tedy míti 10 nebo 12 mužů. Cvičební řád stanoví pro družstvo 12 mužů ve 2 rojích po 6, poněvadž početní stav 10 je příliš malý, považíme-li, že vždy bude některý voják odloučen, nemocen, nebo vyřazen z boje. Dospěli jsme tak k témuž řešení jako cvičební řád francouzský, což je podle našeho názoru zárukou, že řešení je správné, neboť cvičební řád francouzský byl vypracován osobnostmi, jejichž zkušenost a kompetence zasluhují úplné důvěry.

O mechanismu a manévrech družstva nebudeme tu podrobně mluvit, poněvadž by nás to vedlo příliš daleko. Tento manévry je

ostatně jednoduchý a velmi pružný, schopný průřezných změn podle terénu, podle úkolu družstva a podle situace nepřítelovy; nevyžaduje, jak se někteří klamně domnívají, aby poddůstojník, velitel družstva, byl výjimečně takticky nadán. Stačí jen jeden nebo dva typické tvary, kterých může tento poddůstojník vždy užiti, nechce-li, nebo nemůže-li učiniti nic lepšího.

Otázka výzbroje družstva jest, jak víte, dosud na denním pořádku a ještě nerozřešena. Nebudeme proto mluvit o tom, který lehký kulomet bude přijat — to bude teprve stanoveno. Co se týče výzbroje úderníků, ukázala zkušenost, že předválečná nebo i válečná puška pěchoty nevyhovuje již potřebám moderní války, neboť je příliš těžká, příliš dlouhá, příliš objemná a vůbec neúměrná k své výkonnosti, neboť vojín, jak sami víte, střílejí málo, a nejčastěji střílí lehký kulomet. Puška obyčejného vojína má střílet zvláště na střední a malé vzdálenosti a překvapovati nepřitele palbou. Někteří chválí zbraň rychlopalnou a o malé donosnosti — odtud návrh kulometných pistolí; jiní mysleli na automatickou pušku podobné soustavy, jako jsou moderní automatické pistole; většina se však rozhodla pro pušku krátkou a lehkou, a přece dosti přesnou a mocnou. Toto řešení bylo přijato také v naší armádě.

Manévr čtyř o 3 družstvech lze si snadno představit, právě tak jako manévr roty o 3 nebo 4 četách. Třeba si jen pamatovati, že cvičení průpravná i bojová mají býti založena vždy na družstvu, t. j. že má býti vždy utvořeno jen tolik čet, kolikráte 3 družstva můžeme sestavit; družstva pak musí býti sestavena normálně po 2 rojích. Početní stav rojů může býti, nelze-li jinak, zmenšen, nesmí však býti menší než 4 až 5 mužů pro roj, aby nebyla správná představa vojínů zkreslena, a aby mohl zejména roj střelecký normálně fungovati. Je-li třeba zmenšiti početní stav družstva, zmenšíme početní stav roje úderního.

Novinkou, která byla zavedena cvičebním řádem a která vyplývá z organizace čtyř o 3 družstvech, je trojstup — všechna 3 družstva jsou v zástupu vedle sebe, a trojřad — družstva jsou v řadě za sebou. To ovšem zjednodušuje největší měrou nástup čtyř i její manévr. Je-li třeba, lze ovšem seřaditi družstvo dvouřadě nebo dvojstupem, a tak míti v čele všechny možné tvary.

Důležité je si zapamatovati, že se trojstup stává normálním pochodovým proudem pěchoty. Nahrazuje čtyřstup, nevhodný již pro prapor pěchoty, obsahující rotu těžkých kulometů a doprovodných zbraní, které nepochodují čtyřstupem. Čtyřstup byl již zakázán pro příliš kompaktní formace v pásmu nepřátelské dělové palby; mimo to byl příliš objemný na cestách, kde cirkulace aut nákladních i osobních potřebuje mnoho místa. Trojstup neprodlužuje pochodový proud příliš, neboť prostor zaujatý rotami pěchoty je skutečně malý u srovnání s prostorem, který třeba v pochodových proudech vyhraditi rotám kulometným, doprovodným zbraním, trénům, dělostřelectvu a odřadům rozličných vozidel.

Jsou-li silnice dostatečně široké, nebo chceme-li zkrátiti délku pochodových proudů, můžeme vždy pochodovati šestistupy, nebo i čtyřstupy, uvedše čtyř nebo družstva na stejnou úroveň.

Všimněme si i snahy odstraniti dlouhé pohyby v čelních tvarech a různé složité přeměny, poněvadž tyto pohyby příliš připomínají bývalá okázalostní vystupování a potřebují příliš mnoho času, aby byly nacvičeny.

Znáte manévr i organizaci praporu. Jeho tři roty pěchoty jsou podporovány rotou kulometnou a četou doprovodných zbraní.

Otázka těžkých kulometů vzbudila rovněž ve všech zemích diskusi. Uvádělo se někdy, že prý úloha těžkých kulometů se zmenšila, a že lehké kulomety stačí na všechny úkoly, že rota těžkých kulometů je přítěží, která není odůvodněna svou výkonností. To vše zdá se býti upřílišněno, neboť stále bude často třeba střeliti na velkou vzdálenost nepřimo a zcela přesně — a to mohou jen těžké kulomety. Mimo to vyžaduje obrana proti letadlům a tankům zvláštních a těžkých zbraní; k této obraně jsou lehké kulomety naprosto nezpůsobilé. Kulometná rota měla by ale obsahovati, jak se zdá, 4 čety; z nich 2 čety obyčejných těžkých kulometů, jednu četou kulometů ráže 13 nebo 15 cm proti tankům, a jednu četou kulometů se zvláštními záměrnými přístroji proti letadlům.

Problém t. ř. doprovodných zbraní není dosud dokonale rozřešen v žádné armádě a stále se hledá malé dělo donosnosti nejvýš 3000 m, se střelami lehčími než 4 kg a se zakřivenou drahou letu. Poněvadž tato děla mají býti obsluhována pěchotou a mají pěchotu následovati všude do první čáry, je třeba, aby bylo lze dělo rozložit v kusy vážící nejvýše 40 kg. Je to tudíž konstrukční problém svrchované nesnadný. V československé armádě nemáme dosud takové zbraně, která by doprovázela pěchotu; ve Francii mají kanon 37 a moždíř Stokesův, které prokázaly dobré služby již za světové války. V Německu hledí dáti pěchotě obyčejné lehké dělostřelectvo; to však není již pravou doprovodnou zbraní, jak my ji rozumíme.

Nebudeme mluvit o manévru pěšího pluku a brigády, ten patří spíše k výcviku vyšších důstojníků, a v základě se redukuje na používání jednotlivých praporů, pravých to bojových jednotek pěchoty.

Jedné důležité otázky nemůžeme zamlčeti, totiž otázky zásobování střelivem. Od zavedení samočinných zbraní, které spotřebují mnoho střeliva, je tato otázka důraznější nežli kdy dříve. Nicméně netřeba ani tohoto problému upřílišňovati, jak se často dělo. V moderní válce střelí pěchota, je-li klidná a dobře vycvičena, málo, poněvadž nemá cílů. Dělostřelectvo je naopak čím dále, tím činnější, a nutí pěchotu, aby se rozptylovala a kryla, a aby tedy skýtala pěchotě protivníkovi jen málo cílů; má tudíž pěchota stále méně příležitosti k střelbě. Přesto však vyskytují se ovšem kritické chvíle, na příklad za útoku, kdy pěchota rozvine svou palbu plnou intenzitou. Abychom měli představu o spotřebě střeliva, pozorujme pluk, mající v bitevní čáře 50 lehkých kulometů, a to po tři hodiny útoku. Počet ran vystřelených každým kulometem lze odhadovati na 8000. Přidáme-li 100.000 ran z těžkých kulometů, vystřelí pluk úhrnem 509.000 ran. To je jednoduchý údaj o základní dotaci střeliva pěšího pluku.

Rozumí se, že je třeba postarati se, aby byl pluk zase zásoben novým střelivem, aby jeho dávka střeliva byla obnovena. Toto nové rychlé zásobování střelivem má býti příště prováděno automobily na housenkovitých pásech, které rychle všude proniknou a unesou značné množství střeliva.

Druhá část cvičebního řádu se týká, jak víte, taktického výcviku vojína i jeho velitelů, jakož i všech jednotek za útoku i za obrany. Nemůžeme se tu zabývatí podrobnostmi; nejlepší metodou

v té příčině pro všechny důstojníky je čísti pozorně tuto část cvičebního řádu a přemýšlet o ní. Právě tato část vyžaduje zvláštní chápavosti a soudnosti čtenářovy a jen opětovným a přemýšlivým studiem jejího textu lze správně porozumět doktríně i metodě výcvikové. Zde se spokojme připomenutím velkých zásad rozčlenění do hloubky, postupné následnosti úsilí a používání záloh, ne tam, kde narazíme na odpor palbou, nýbrž tam, kde nám nepřítel ukázal slabiny. Myšlenka o převaze palby má ovládati každou myšlenku manévru pěchoty, a to jak proto, abychom se vyhnuli ztrátám rozptylující se a využívající terénu, tak i proto, abychom postupovali zajišťující si převahu palby nad nepřítelem. Jakmile se dostaneme s nepřítelem v dotyk, bojujeme, manévrujeme palbou, a nikoli jen pohybem. Nedbáme-li této zásady přesně, utřídíme těžké ztráty a neúspěch.

Na konci — a tím skončíme tuto úvahu již dosti dlouhou — stanoví cvičební řád ve své II. části v kapitole o všeobecných pojmech zásadu, kterou potvrzují všechny autority, proživiší válku. Práví, že úloha pěchoty se ve válce nikterak nezmenšila. Ostatní zbraně se obohatily mocnými akčními prostředky a rozvinuly se často na újmu pěchoty, objevily se nové bojové prostředky, které rovněž podnítily diskusi o hodnotě jednotlivých zbraní, avšak všechny tyto taktické i organizační revoluce nezbavily koruny „královnu zbraní“. Ona sama zůstává i nadále hlavní zbraní, která dobývá terénu, obsazuje jej a hájí ho. Kdyby v některé armádě nebylo dosti pěchoty, a ovšem také dostatečně dobré pěchoty, byl by i materiál nejdokonalejší činitelem jalovým: „Žeň snad bude pokosena, ale nebude, kdo by ji sklídl“ — ale pěchota početná, útočná a houževnatá bude nebezpečná i masám materiálu, neboť jsou těžkopádné a nesnadno je lze chránit a při nejmenším zakolísání stávají se snadnou kořistí protivníkovou.

Může tedy pěchota působiti i nadále s plnou důvěrou v sebe: na její hodnotě budou záviseti osudy bitev i budoucnosti.

Major ing. K. MAREŠ:

Chemie ve službách válečnictví.)*

V krátké přednášce mohu nastíniti jenom úlohu, která připadá chemii ve službách válečné techniky; thema je tak rozsáhlé, že by k jeho probrání třeba bylo zvláštní přednášky pro každou kapitolu. I krátký přehled však stačí, aby vysvětlila důležitost chemické služby v míru i ve válce, a aby současně vysvětlila důležitost chemického průmyslu pro obranu země.

Technickost moderního boje souvisí úzce s rozvojem techniky vůbec a je pravděpodobné, že čím dále, tím bude válka techničtější, aby se ušetřilo vlastních lidí a nepříteli způsobily co největší ztráty. Na tomto stechnisování války má chemie svůj nemalý podíl.

Chemie ve válečnictví stotožňuje se nejčastěji s představou látek výbušných a otravných plynů, které učinily chemii jako složku válečné techniky všeobecně známou. Zde však není úkol chemika skončen; čekají ho úkoly namnoze ještě větší a důležitější, třebaš

*) Předneseno dne 5. března 1923 ve V. U. V. a po druhé dne 23. března 1923 ve Spolku architektů a inženýrů (zkráceno).